

MAORI

 achtergrondinformatie

ONTDEKKING VAN NIEUW-ZEELAND

Toen de Nederlanders zich de ontdekking van Nieuw-Zeeland toe-eigenden, hadden ze het duidelijk mis: het land was al sinds circa het jaar 1200 bewoond! Hedendaagse theorieën tonen aan dat de Polynesiërs zulke goede zeevaarders waren dat ze zelfs verafgelegen plaatsen als Nieuw-Zeeland konden bereiken.

Het thuisland van de Polynesiërs

Zo'n 10.000 jaar geleden hadden de mensen vrijwel alle bewoonbare gebieden van de planeet bezet. Alleen de betrekkelijk kleine eilanden van de Stille Oceaan waren bijzonder verafgelegen en heel moeilijk bereikbaar. Archeologen stellen dat het afgelegen Oceanië na 1500 v. Chr. gekoloniseerd werd. Gebruikmakend van hun kennis van de sterren en de winden verkenden zeevaarders gaandeweg de eilanden oostwaarts. De volgorde van vestiging werd bepaald door de veiligheid en niet door de bereikbaarheid. Polynesiërs die zich in onbekende wateren waagden, zeilden tegen de wind in om zich van de meest veilige terugreis te verzekeren.

De connectie met Amerika

Archeologisch materiaal suggereert dat Polynesiërs hun exploratie zo ver mogelijk naar het oosten voortzetten, totdat ze het Amerikaanse continent bereikten. De duizend jaar geleden in Polynesië ingevoerde Amerikaanse zoete aardappel en fleskalebass vormen een duidelijk bewijs van contact en westwaarts vervoer. De kokosnootboom, van Aziatisch-Melanesische oorsprong, reisde in omgekeerde richting en schoot wortel op de westkust van Panama en op Kokoseiland vóór de komst van de Europeanen. Steeds meer bewijsmateriaal wijst erop dat eerder de Polynesiërs verantwoordelijk waren voor deze plantenintroducties dan de Amerikanen.

Nieuw-Zeeland vinden

Nieuw-Zeeland was het laatste deel van Polynesië waar zich mensen vestigden. Het Maori-thuisland, vaak Hawaiki genoemd, ligt waarschijnlijk in de Cookeilanden, de Gemeenschapseilanden en de Australeilanden. Net zoals de rest van Oost-Polynesië werd Nieuw-Zeeland oorspronkelijk bereikt met dubbelrompkano's. Maori's spreken overigens niet van Nieuw-Zeeland maar van Aotearoa (lange witte wolk), een term die steeds vaker ook door niet-Maori's gebruikt wordt.

De eerste vestiging

Over de datum van de eerste vestiging in Nieuw-Zeeland is veel gediscussieerd. Op grond van verschillende wetenschappelijke methoden is deze vestiging rond het jaar 1200 n. Chr. gesitueerd. De genealogische datering, die generaties telt, geeft afhankelijk van het oorsprongsverhaal uiteenlopende resultaten: 950 n. Chr. voor Kupe, 1150 voor Toi en 1350 voor de Grote Vloot. In de mondelinge overlevering is Kupe de eerste bezoeker van Aotearoa die vele plaatsen langs zijn weg een naam gaf. Hij keerde naar zijn thuisland Hawaiki terug en gaf instructies over hoe het nieuw ontdekte land gevonden kon worden. Over Toi, wiens naam 'Oorspronkelijke Inwoner' betekent, wordt verteld dat hij de eerste mens is die in Aotearoa woonde. Hij kende noch het vuur noch de zoete aardappel. De Grote Vloot-theorie verwijst naar de zeven legendarische kano's – *Aotea*, *Kurahaupo*, *Matatua*, *Tainui*, *Tokomaru*, *Te Arawa* en *Takitimu* – waarmee de Maori's naar Nieuw-Zeeland zouden zijn getrokken. De oudste archeologische sites geven de dertiende eeuw aan. Een aantal geleerden meent dat de Polynesiërs die het eerst Nieuw-Zeeland ontdekten, terugreisden naar tropisch Oost-Polynesië en daar de mensen aanwijzingen gaven over hoe ze het nieuwe land moesten vinden.

DNA en de menselijke bezetting van Polynesië

Genetisch bewijsmateriaal bevestigt het idee dat Polynesië werd bewoond van west naar oost. Bestudering van het DNA, toont aan dat hoe verder je oostwaarts begeeft, hoe meer Polynesiërs genetisch op elkaar lijken. Maori's blijken de minst diverse bevolking van allemaal. DNA-onderzoekers concluderen dat de kolonisatie plaatsvond door wat we 'eilandhopperen' kunnen noemen. Hierbij trokken mensen naar een bepaald eiland en voeren vandaar naar een ander eiland, in west-oostelijke richting. DNA-gegevens bewijzen dat Nieuw-Zeeland het laatste deel van de Stille Oceaan is geweest dat door mensen bewoond werd.

Way-finding of 'wegvinderij'

Way-finding – 'wegvinderij' – is het woord dat moderne eilanders gebruiken ter beschrijving van hun eigen en hun voorouders' vaardigheid in het loodsen van hun reiskano's door de Stille Oceaan. Het systeem van 'wegvinderij' steunde op het observeren van de sterren, de zon en de maan. Er werd geen enkel waarnemingsinstrument gebruikt. De veranderende winden en zeestromingen bepaalden hoe de zeilen gericht moesten worden. De wolkenpatronen vertelden de Polynesische zeevaarders of ze een hoog of laag eiland dan wel een atol (een ringvormig eiland) naderden. De vlucht van nestelende zeevogels gaf informatie over de nog af te leggen afstand en de richting waarin het nog te ontdekken land lag. Bepaalde zeedeiningen of zeestroken wezen naar een eiland in de nabijheid van de zeelieden. Deze kennis werd van generatie op generatie doorgegeven.